

Financira
Europska unija

TWINNING PROJEKT

POTPORA EU PARLAMENTIMA U BiH U POSLOVIMA EUROPSKIH INTEGRACIJA

INFORMATIVNI ČLANAK TWINNING PROJEKTA EU / NOVOSTI O PROCESU EUROPSKIH INTEGRACIJA

ZEMLJE ZAPADNOG BALKANA U PROCESU INTEGRACIJE U EU

► KRATKI PREGLED PRETHODNIH PROŠIRENJA

Europska unija uspostavljena je s ciljem okončanja ratova i stvaranja mira u Europi. Europsku zajednicu za ugalj i čelik uspostavilo je 1951. godine šest država osnivača: Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska. Ova suradnja se, zatim, proširila i na druge gospodarske sektore: Europsku ekonomsku zajednicu i Europsku zajednicu za atomsku energiju koje su uspostavljene 1957. godine. Ta suradnja se razvila u organizaciju koju danas nazivamo Europska unija. Još od 1957. godine, europski savez se kontinuirano širio različitim tempom. Članak 49 Ugovora o Europskoj uniji predviđa da „svaka europska država može podnijeti zahtjev za članstvo ukoliko poštuje demokratske vrijednosti EU i zalaže se za njihovo promicanje“.

Do ovog trenutka, proces proširenja odvijao se u šest talasa:

- Danska, Irska i Velika Britanija pristupile su Europskoj uniji 1973. godine (prvi talas);
- Grčka je pristupila 1981. godine (drugi talas);
- Španjolska i Portugal su se pridružile 1986. godine (treći talas);
- Austrija, Finska i Švedska su pristupile 1995. godine (četvrti talas);
- Češka Republika, Cipar, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija pristupile su 2004. godine (peti talas, prva faza);
- Bugarska i Rumunjska postale su članice EU 2007. godine (peti talas, druga faza); i
- Hrvatska je pristupila 2013. godine (šesti talas).

► UVJETI ZA PRISTUPANJE

Svaka od zemalja pristupnica morala je i mora se obvezati na ispunjavanje uvjeta poznatih kao Kopenhaški kriteriji, koje je Vijeće Europske unije dogovorilo u Kopenhagenu 1993. godine. Oni uključuju:

- političke kriterije: stabilne institucije koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava i poštivanje/zaštitu prava manjina;
- ekonomske kriterije: funkcionalno tržišno gospodarstvo koje se može nositi s konkurentskim pritiscima i tržišnim silama unutar EU; i
- sposobnost preuzimanja obveza članstva u EU, uključujući pridržavanje ciljeva političke, gospodarske i monetarne unije.

Projekat provodi konzorcij koji čine
Narodna skupština Mađarske, Parlament Austrije i Hrvatski sabor.

REPUBLIK ÖSTERREICH
Parlament

ORSZÁGGYŰLÉS

HRVATSKI SABOR

► REGIJA ZAPADNOG BALKANA I EUROPSKA UNIJA

U trenutnom programu proširenja EU nalazi se šest zemalja Zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo¹, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Srbija).

Od ovih šest država:

- Crna Gora i Srbija su kandidati za članstvo u EU i nalaze se u procesu pregovora,
- Albanija i Sjeverna Makedonija su kandidati za članstvo u EU koji čekaju otvaranje pregovora,
- Bosna i Hercegovina, kao i Kosovo, su potencijalne zemlje kandidati (tj. zemlje koje nisu priznate kao zemlje kandidati, ali imaju perspektivu da to postanu).

EU je pokrenula Proces stabilizacije i pridruživanja (SAP) 1999. godine, koji predstavlja okvir za odnose između EU i zemalja Zapadnog Balkana. U osnovi, SAP je služio kao okvir za pregovore EU sa svim zemljama Zapadnog Balkana. SAP sadrži tri glavna cilja: stabilizaciju zemalja i poticanje njihovog brzog prelaska na tržišno gospodarstvo; promicanje regionalne suradnje; pripremu zemalja za članstvo u EU.

Europsko vijeće je u lipnju 2000. godine u Feiri potvrdilo da su zemlje Zapadnog Balkana koje sudjeluju u procesu stabilizacije i pridruživanja „potencijalni kandidati“ za članstvo u EU. „Europska perspektiva“ zemalja Zapadnog Balkana potvrđena je i u strategiji Komisije za Zapadni Balkan iz veljače 2018. godine. Komisija je usvojila strategiju pod naslovom „Kredibilna perspektiva proširenja i pojačani angažman EU u zemljama Zapadnog Balkana“ te njome potvrdila europsku budućnost regiona kao geostratešku investiciju u stabilnu, jaku i ujedinjenu Europu utemeljenu na zajedničkim vrijednostima. U njoj su opisani prioriteti i područja snažnije suradnje, s naglaskom na specifične izazove s kojima se Zapadni Balkan suočava, posebno kada je riječ o potrebi za temeljnim reformama i dobrosusjedskim odnosima.

Svake godine Komisija usvaja „paket proširenja“ - skup dokumenata u kojima pojašnjava svoju politiku proširenja EU. Ono što je najvažnije je da ovaj paket uključuje priopćenje o proširenju kojim se utvrđuje put naprijed i analizira situacija u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Paket sadrži izvješća u kojima službe Komisije iznose detaljnu procjenu stanja u svakoj zemlji kandidatu i potencijalnom kandidatu za prethodnu godinu te daju smjernice o prioritetima u okviru reformi.

Važno je naglasiti da Komisija pokreće odluke EU o politici proširenja, ali odluke donose države članice ili u Europskom vijeću (razina šefova država ili vlada) ili u Vijeću (razina ministara).

U listopadu 2019. godine, Vijeće Europe nije donijelo odluku o otvaranju pregovora o pristupanju s Albanijom i Sjevernom Makedonijom, ali je najavilo da će se pitanje proširenja ponovo pokrenuti prije samita EU-Zapadni Balkan u Zagrebu u svibnju 2020. godine.

Europska komisija u novom sazivu stupila je na funkciju 1. prosinca 2019. godine. Ključni dužnosnici za politiku proširenja su gospođa Ursula Von der Leyen, njemačka političarka koja je postala predsjedateljica Europske komisije, gospodin Josep Borell, španjolski političar koji je imenovan na mjesto potpredsjedatelja Europske komisije i visokog predstavnika Europske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, a gospodin Olivér Várhelyi, iskusni mađarski diplomata, dobio je mjesto povjerenika za susjedstvo i proširenje.

¹ Ova odrednica ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je s Odlukom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Dana 5. veljače 2020. godine Europska komisija objavila je svoje Priopćenje pod naslovom “Poboljšanje procesa pridruživanja - vjerodostojna EU perspektiva za Zapadni Balkan” s ciljem ponovnog jačanja pristupnog procesa čineći ga predvidljivijim, vjerodostojnijim, dinamičnijim i podložnim snažnijem političkom usmjeravanju, temeljeno na objektivnim kriterijima i strogim pozitivnim i negativnim uvjetovanjima i reverzibilnosti.

U ožujku 2020. godine, nakon zaključaka Vijeća za opće poslove Europske unije, Europsko vijeće je podržalo ovo Priopćenje, ponovivši da se radije prijedlozima Komisije koji uključuju poboljšani pristup u budućim pregovaračkim okvirima i nadogradnji na primjenjivu praksu u okviru obnovljenog konsenzusa o proširenju.

Europsko vijeće također je odlučilo otvoriti pregovore o pristupanju s Albanijom i Sjevernom Makedonijom.

U svibnju 2020. godine, na Samitu EU-Zapadni Balkan u Zagrebu (koji je održan putem Interneta) usvojena je Deklaracija u kojoj je ponovljena snažna solidarnost Europske unije s regijom, potvrđena njezina europska perspektiva i poslana poruka o pojačanom angažmanu Europske unije.

U listopadu 2020. godine, zajedno s Paketom proširenja za 2020. godinu, Komisija je usvojila i sveobuhvatni Gospodarski i investicijski plan za Zapadni Balkan, s ciljem poticanja dugoročnog gospodarskog oporavka regije, pružanja potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, te podržavanja regionalne integracije i konvergencije s Europskom unijom. Gospodarski i investicijski plan utvrđuje značajan investicijski paket u okviru kojeg će se mobilizirati do devet milijardi eura sredstava za regiju. Podržat će održivu povezanost, ljudske potencijale, konkurentnost i inkluzivni rast te zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju. Procjene Paketa proširenja popraćene su preporukama i smjernicama po reformskim prioritetima, koji ostaju u središtu procesa pristupanja EU. Provedba ovih reformi, posebno u oblasti vladavine prava, bit će presudna za uspjeh Gospodarskog i investicijskog plana i poticanje održivog gospodarskog razvoja u regionu.

► STATUS ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA U PROCESU EUROPSKIH INTEGRACIJA

(zemlje su navedene prema abecednom redu)

Albanija

Albanija je podnijela zahtjev za pristupanje 2009. godine, a status kandidata dodijeljen joj je 2014. godine. Kao uvjet za otvaranje pregovora o pridruživanju, Komisija je identificirala pet ključnih područja u kojima bi Albanija trebala ostvariti napredak, a to su reforma javne uprave, reforma sudstva, borba protiv korupcije, borba protiv organiziranog kriminala, ljudska prava (uključujući i zaštitu manjina). U svom paketu o proširenju iz svibnja 2019. godine, Komisija je preporučila da države članice otvore pregovore s Albanijom. U listopadu 2019. godine Europsko vijeće je odgodilo odluku o ovom pitanju, ali je u zaključcima iz ožujka 2020. godine dalo zeleno svjetlo za otvaranje pregovora o pristupanju s Albanijom.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina trenutno ima status potencijalnog kandidata za članstvo u Europskoj uniji. Zemlja je službeni zahtjev za članstvo u EU podnijela 2016. godine. U svom Mišljenju o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji, objavljenom u svibnju 2019. godine, Komisija je navela da je zemlja u ranoj fazi ispunjavanja uvjeta za pristupanje EU, te je stoga iznijela sveobuhvatne prijedloge reformi u područjima vladavine prava, demokracije, temeljnih ljudskih prava i javne uprave.

Komisija smatra da pregovori o pristupanju Europskoj uniji s Bosnom i Hercegovinom trebaju započeti nakon što zemlja postigne potreban stupanj usuglašenosti s kriterijima za članstvo, a posebice s političkim kriterijima iz Kopenhagena. Bosna i Hercegovina će morati temeljno unaprijediti svoj zakonodavni i institucionalni okvir kako bi osigurala ispunjavanje 14 ključnih prioriteta navedenih u Mišljenju, između ostalih

- osigurati vidljive rezultate kada je u pitanju funkcioniranje mehanizma koordinacije o pitanjima koja se odnose na EU na svim razinama, uključujući i pripremu i usvajanje nacionalnog programa za usvajanje pravne stečevine EU;
- osigurati pravilno funkcioniranje Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje kao zajedničkog tijela (delegacije) BiH i Europske unije u okviru parlamentarne dimenzije.

U prosincu 2019. godine Vijeće je usvojilo Zaključke o mišljenju Komisije kojima poziva BiH da započne s rješavanjem ključnih prioriteta poput reforme javne uprave, reforme sudstva, jačanja borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala i slično.

Kosovo

Kosovo je postalo potencijalni kandidat 2008. godine, dok je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju stupio na snagu 2016. godine.

Sve države članice, osim njih pet (Cipar, Grčka, Rumunjska, Slovačka i Španjolska), priznale su neovisnost Kosova. U regionu, Srbija i Bosna i Hercegovina nisu priznale Kosovo.

Europska komisija je otvorila pregovore o liberalizaciji viznog režima sa Kosovom 2012. godine i u svom izvješću iz srpnja 2018. godine predložila da Europski parlament i Vijeće donesu odluku o ukidanju viznog režima.

Međutim, među državama članicama još nije postignuta dovoljna većina u pogledu odobravanja ukidanja viznog režima za Kosovo.

Crna Gora

Crna Gora je podnijela zahtjev za članstvo u EU 2008. godine, a zatim otvorila pregovore o pristupanju 2012. godine. U svojoj strategiji proširenja, objavljenoj u veljači 2018. godine, Komisija je 2025. godinu istakla kao moguću ciljnu godinu za pridruživanje Crne Gore, zajedno sa Srbijom.

Crna Gora je do sada otvorila ukupno 32 poglavlja, od mogućih 35, a privremeno je zatvorila tri.

Sjeverna Makedonija

Sjeverna Makedonija je podnijela zahtjev za članstvo 2004. godine, a kandidatski status dobila 2005. godine. Glavna prepreka započinjanju pregovora o pristupanju bio je spor oko imena s Grčkom, koji je riješen Sporazumom iz Prespe u lipnju 2018. godine. U svjetlu rezultata koje je postiglo Skoplje, Komisija je već više puta predložila Vijeću, u svom Paketu proširenja iz 2019. godine, otvaranje pregovora o pristupanju sa Sjevernom Makedonijom.

Nakon što je u listopadu 2019. godine izostao dogovor, Europsko vijeće je donijelo odluku o otvaranju pristupnih pregovora sa Sjevernom Makedonijom u ožujku 2020. godine.

Srbija

Srbija je podnijela zahtjev za pristupanje 2009. godine, a pregovore o pristupanju otvorila 2014. godine. U svojoj strategiji proširenja u veljači 2018. godine, Europska komisija je predvidjela da će Srbija biti spremna pridružiti se EU 2025. godine, nakon provedbe očekivanih reformi.

Do danas je otvoreno 18 pregovaračkih poglavlja za pristupanje, a dva su privremeno zatvorena.